

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДВНЗ “ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА”
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Н. М. СТЕЦЮК

**АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК**
*для підготовки фахівців напрямку 0302 “Міжнародні відносини”
зі спеціальності “Міжнародні відносини”
освітньо-кваліфікаційного рівня 7.030201 “Спеціаліст”
(денна форма навчання)*

Івано-Франківськ 2013

ББК 66.4
УДК 327:. 001. 17

Стецюк Н. М. Аналіз та прогнозування зовнішньої політики. Навчально-методичний посібник для підготовки фахівців напряму 0302 “Міжнародні відносини”, зі спеціальності “Міжнародні відносини” освітньо-кваліфікаційного рівня 7.030201 “Спеціаліст” (денна форма навчання). – Івано-Франківськ, 2013. – 53 с.

Рецензенти:

Петро Данилович Сардачук, кандидат історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ганна Михайлівна Скорейко, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 1 від 3 вересня 2013 року)*

©Стецюк Н.М., 2013 рік
© ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, 2013 рік

ЗМІСТ

Передмова	4
Тематичний план дисципліни.....	6
Зміст лекцій.....	8
Плани семінарських занять.....	13
Самостійна робота.....	27
Питання до контрольної роботи.....	29
Програмові вимоги до курсу “Аналіз та прогнозування зовнішньої політики”	31
Тестові завдання.....	34
Рекомендовані джерела та література.....	49

ПЕРЕДМОВА

Навчальний курс “Аналіз і прогнозування зовнішньої політики” є невід’ємною складовою підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин. Вміння аналізувати позицію тої чи іншої держави та опрацьовувати сценарії її зовнішньополітичного курсу є однією з основних професійних якостей спеціаліста-міжнародника. Знання, набуті внаслідок аналізу еволюції зовнішньої політики різних держав світу, а також системи міжнародних відносин загалом, допомагають сформувати комплексне уявлення про поточну міжнародну ситуацію і передбачити можливі напрями її трансформації. Навички з аналізу і прогнозування зовнішньої політики набуваються в процесі вивчення основних теоретичних аспектів зовнішньополітичної діяльності і дослідження особливостей зовнішньої політики різних держав світу. Структура курсу побудована з метою стимулювання у студентів логічного мислення і вироблення інтуїтивного відчуття міжнародної ситуації та її змін. Теоретичний матеріал безпосередньо переноситься у практичну площину в межах індивідуальних самостійних досліджень, запропонованих студентам.

Нормативний курс з аналізу і прогнозування зовнішньої політики для студентів спеціальності “Міжнародні відносини” читається в 9 семестрі (1 семестр п’ятого року навчання) і передбачає проведення 9 лекційних (18 годин) та 8 семінарських занять (16 годин), на самостійну роботу студентів передбачається 74 години. Впродовж семестру здійснюються такі форми контролю за навчанням студентів: 1) поточний контроль; 2) написання контрольної роботи; 3) виконання індивідуального завдання. Завершується курс іспитом.

Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума таких оцінок: за поточний контроль знань, написання контрольної роботи, виконання індивідуального завдання (максимум 50 балів) та результатів одного практичного модуля у формі іспита (максимум 50 балів).

Оцінювання видів роботи студентів

Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Поточний контроль	15
Виконання контрольної роботи	15
Індивідуальне завдання	20
Екзамен	50
Усього	100

Встановлюється таке співвідношення між шкалою оцінок ECTS, університетською шкалою і національною шкалою оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80 – 89	B	добре
70 – 79	C	
60 – 69	D	задовільно
50 – 59	E	
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ. ЇЇ МІСЦЕ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета курсу: сформувати у студентів знання про зовнішню політику держави як основну складову міжнародних відносин і виробити вміння прогнозувати можливі тенденції розвитку зовнішньої політики держави, виходячи з поточної ситуації.

Вимоги до знань та умінь: у результаті вивчення навчального курсу студенти повинні знати теоретичні засади зовнішньої політики, а саме. її сутність, структуру, типи, функції, механізм вироблення і реалізації, а також вміти обґрунтовано аналізувати стан тієї чи іншої міжнародної проблеми і передбачити можливі перспективи її розв'язання з огляду на зовнішньополітичний курс залучених до неї держав.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Сутність термінів “зовнішня політика”, “аналіз”, “прогнозування” та проблема їх наукового дефініювання.

Тема 2. Природа і функціональність зовнішньої політики. Національний інтерес як основа зовнішньої політики держави.

Тема 3. Внутрішні чинники зовнішньої політики. Ідеологічні концепції і доктрини у зовнішній політиці.

Тема 4. Інституційний механізм реалізації зовнішньої політики.

Тема 5. Роль розвідувальних служб у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави.

Тема 6. Розвідувальні служби у сучасному світі. Проблеми реформування розвідувальної діяльності.

Тема 7. Стратегічний аналіз зовнішньої політики.

Тема 8. Прогнозування зовнішньополітичних процесів.

Тема 9. Математичне моделювання та прогнозування у міжнародних відносинах.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Прогнозування: науковий інструментарій та механізми застосування.

Тема 2. Моделювання в сфері міжнародних відносин.

Тема 3. Природа і функціональність національних інтересів.

Тема 4. Геополітичні інтереси у системі зовнішньополітичного прогнозування.

Тема 5. Тенденції розвитку міжнародних відносин та зовнішньополітичних доктрин.

Тема 6. Функції органів державної влади у сфері зовнішньої політики. Сутність “стратегічного аналізу”.

Тема 7. Роль прогнозування у сфері міжнародних відносин.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Сутність термінів “зовнішня політика”, “аналіз”, “прогнозування” та проблема їх наукового дефініювання

Складність наукового дефініювання та інтерпретації об'єкта дослідження. Сутність поняття “політика” і його сучасне трактування. Сутність поняття “аналіз зовнішньої політики” і його сучасне трактування. Сутність поняття “прогнозування зовнішньої політики” і його сучасне трактування. Специфіка поняття “зовнішня політика”. Співвідношення зовнішньої і внутрішньої політики держави.

Дефініювання зовнішньої політики у працях Дж. Франкела, В. Мадісона і В. Шахова, В. Веллейса, П. Мак-Гоуена. Класифікаційні схеми Й. Беллера, Я. Петрася, Дж. Розенау.

Тема 2. Природа і функціональність зовнішньої політики. Національний інтерес як основа зовнішньої політики держави

Поняття “міжнародні відносини”, “міжнародна політика” і “міжнародна спільнота”. Роль зовнішньої політики держав у системі міжнародних відносин.

Міжнародна стратифікація. Співвідношення понять “світове лідерство” і “світове панування”. Характерні риси держави - світового лідера.

Об'єктивна і суб'єктивна природа зовнішньої політики. Біологічний і психологічний підходи до трактування зовнішньої політики у працях Дж. Фулбрайта, Г. Моргенгау, І. Горовіца, Х. Болдуїна, Дж. Бернарда. “Ірраціональність” зовнішньої політики.

Типи поведінки держав на міжнародній арені. Структура зовнішньої політики і чинники, що її формують.

Тема 3. Внутрішні чинники зовнішньої політики. Ідеологічні концепції і доктрини у зовнішній політиці

Внутрішні чинники життєдіяльності держави та їх вплив на зовнішню політику. Перехід внутрішньополітичних проблем у розряд зовнішньополітичних.

Визначення ідеології, її сутність. Функції ідеології в суспільстві. Роль ідеології у формуванні основних засад зовнішньої політики держави. “Ізоляціонізм”, “Солідаризм”, “Ліберальний інтернаціоналізм”, “Філософія виживання (Дипломатія виживання)”, “Планетаризм”.

Формування стратегії і тактики зовнішньої політики. Еволюція зовнішньополітичних доктрин.

Тема 4. Інституційний механізм реалізації зовнішньої політики

Вищі державні органи, наділені відповідною компетенцією у сфері зовнішньої політики.

Внутрішньодержавні та закордонні органи, правова основа їхньої діяльності. Постійні і тимчасові органи у сфері зовнішньої політики.

Парламент, його компетенції. Форми участі парламенту у зовнішньополітичній діяльності держави.

Роль глави держави у міжнародних відносинах, його конституційні повноваження у сфері зовнішньої політики.

Уряд і глава уряду, їх компетенції. Форми дипломатичної діяльності урядів. Повноваження глави уряду у здійсненні зовнішньополітичної діяльності держави.

Міністерство закордонних справ, його місце у системі державного механізму реалізації зовнішньої політики. Основні завдання і функції Міністерства Закордонних Справ, його структура. Організація діяльності дипломатичної служби. Правовий статус і конституційні повноваження міністра закордонних справ.

Роль спеціалізованих органів державного управління у реалізації зовнішньої політики.

Значення роботи закордонних органів держави для її зовнішньополітичної діяльності.

Тема 5. Роль розвідувальних служб у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави

Виникнення та еволюція розвідувальних служб. Основні завдання розвідки та інструменти їх виконання. Засоби збору розвідувальної інформації. Предмет дослідження криптології. Значення криптографії і криптології для аналізу політики держави.

Контррозвідка, її основні завдання і сфера діяльності. Функції і засоби контррозвідки. Сутність методу дезінформації.

Аналіз та обробка розвідувальної інформації. Розвідувальні оцінки і доповіді.

Основні функції розвідки. Механізм діяльності розвідувальної служби, проблеми і перешкоди в її роботі. Проблема несанкціонованого витоку інформації.

Характеристика таємних операцій розвідувальної служби, відповідальність за їх здійснення.

Призначення і функції резидентури.

Тема 6. Розвідувальні служби у сучасному світі. Проблеми реформування розвідувальної діяльності

Розвідувальна здатність Європейського Союзу, її особливості і перспективи. Ідея створення Спільної європейської розвідувальної політики, основні проблеми її реалізації. Питання легітимності.

Моделі Спільної європейської розвідувальної політики, їхні переваги і недоліки.

Спільна зовнішня політика і політика безпеки ЄС і розвідувальна діяльність. Структура європейської розвідки.

Співпраця розвідувальних служб Великої Британії і США у межах англо-американських “особливих відносин” як приклад ефективної і взаємовигідної міждержавної кооперації у розвідувальній галузі.

Практичні проблеми на шляху побудови спільної європейської розвідувальної політики. Конкуренція з боку американських розвідувальних служб.

Потреба у реформуванні роботи Розвідувального співтовариства США. Найвищі пріоритети американської розвідки на сучасному етапі.

Процес формування основних завдань для розвідувальної діяльності. Вдосконалення аналітичної роботи. Проблема політизації розвідки.

Вдосконалення таємної діяльності розвідувальних служб. Агентурна розвідка. Таємні операції як основний інструмент розвідки.

Реформування організаційної роботи Розвідувального співтовариства. Внутрішня співпраця розвідувальних підрозділів у межах Розвідувального співтовариства. Розподіл обов'язків між суб'єктами розвідувального процесу.

Державний контроль над розвідувальною діяльністю США.

Тема 7. Стратегічний аналіз зовнішньої політики

Поняття “стратегічного аналізу”, його сутність. Труднощі здійснення стратегічного аналізу.

Мета, суб'єкти та об'єкти стратегічного аналізу.

Методологія стратегічного аналізу, її програмне забезпечення. Аналіз ієрархічних процесів. Аналіз динаміки систем.

Стратегічне моделювання політичної дійсності. Побудова моделей політичних процесів. Основні елементи аналізу політичних ситуацій.

Розробка профілю міжнародного конфлікту. Стратегічний прогноз розвитку політичної ситуації.

Тема 8. Прогнозування зовнішньополітичних процесів

Значення прогнозування у сфері міжнародних відносин, його мета.

Сутність понять “прогноз”, “прогнозування”, “передбачення”. Передбачення як обов'язкова умова діяльності. Види передбачення.

Структура прогнозування, класи і типи прогнозів. Місце прогнозу у загальній схемі взаємозв'язків детермінації діяльності.

Методи прогнозування і верифікації прогнозів.

Прогнозування як основа прийняття зовнішньополітичних рішень на перспективу.

Роль зовнішньополітичного прогнозування у системі національної безпеки. Основні види аналітичної і прогновної інформації у сфері національної безпеки.

Тема 9. Математичне моделювання та прогнозування у міжнародних відносинах

Моделювання як метод наукового пізнання. Моделювання соціальних процесів. Системний аналіз соціальних процесів. Принципи дослідження “м'яких” систем. Когнітивна структуризація. Соціальні системи. Модель світової динаміки. Міжнародна система. Моделювання системи міжнародних відносин. Перспективи розвитку методів моделювання в умовах інформаційного суспільства. Загальні принципи побудови математичних моделей систем.

Моделі зростання чисельності населення. Моделювання демографічних процесів. Моделі соціально-економічних глобальних процесів. Модель мобілізації. Модель гонки озброєнь Річардсона.

Моделювання конфліктних ситуацій. Застосування теорії ігор у міжнародних відносинах. Основні засади теорії ігор. Класифікація ігор. Матричні ігри двох гравців з нульовою сумою. Ігри, що розв'язуються в чистих стратегіях. Оптимальні змішані стратегії. Розв'язування найпростіших матричних ігор у змішаних стратегіях. Моделювання безконфліктних ситуацій. Моделювання тривалих процесів.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1(2 год.)

Прогнозування: науковий інструментарій та механізми застосування

Питання:

1. Науковий інструментарій політичного прогнозування.
2. Теоретико-пізнавальна й управлінська спрямованість політичного прогнозування.
3. Футурологія політики як науковий напрям.
4. Результати і критерії ефективності політичного прогнозування.

Завдання:

1. Проаналізуйте головні відмінності між внутрішньополітичним і зовнішньополітичним прогнозуванням.
2. Назвіть найпоширеніші типології політичних прогнозів та порівняйте між собою типи пошукового й нормативного прогнозів.
3. У чому полягає значення синергетики як універсального принципу забезпечення достовірності прогнозу?

Реферати:

1. Сутність поняття «аналіз зовнішньої політики» і його сучасне трактування.
2. Сутність поняття «прогнозування зовнішньої політики» і його сучасне трактування.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
2. Гальчинський А.С. Україна на перехресті геополітичних інтересів. К.: Знання України. 2002.

3. Гончаренко А.Н. Прогнозирование и политика (генезис и эволюция прогнозирования в системе «национальной безопасности» и внешнеполитическом механизме США). К.: Наукова думка, 1993.
4. Горбатенко В. „Аналіз майбутнього” та його роль в управлінні соціально-політичними процесами // Політичний менеджмент. 2011. № 6 (51).
5. Долныкова Р.Н. Закономерности и реалии: Методология и методика прогнозирования внешней политики: Опыт системной организации понятий. – Иерусалим: Филобиблон, 2008.
6. Ожиганов Э.Н. Стратегический анализ политики. Теоретические основания и методы. М.: Аспект-Пресс, 2006.
7. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування. Збірник матеріалів / За ред. М.М.Розумного. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2006.

Додаткова:

8. Barry B. Hughes. International Futures: Choices in the Face of Uncertainty // <http://jasss.soc.surrey.ac.uk/4/4/reviews/hughes.html>
9. Błaszczuk D. Wstęp do prognozowania i symulacji. Warszawa, 2001.
10. Blaug M. Metodologia prognozy. Warszawa, 1995.
11. Bönish A. Futurologia – jej funkcje i cele. Wrocław, 1980.
12. Cornelia Frank. Ausgewählte Ansätze und Methoden der vergleichenden Außenpolitik-Analyse // <http://www.cornelia-frank.de/docs/Einfuehrung%20Aussenpolitikanalyse%20II.pdf>
13. Kai van Eikels. Zukunft wissen wollen? Prognose und Politik // http://www.prognosen-ueber-bewegungen.de/files/173/file/vaneikels-zukunft_wissen_wollen.pdf
14. Leśkow J. Prognozowanie i symulacje. Nowy Sącz, 2002.
15. Prognosis 2012: Towards a New World Social Order by Richard K. Moore // http://www.december212012.com/articles/news/Prognosis_2012-1.htm
16. Sułek M. Prognozowanie i symulacje międzynarodowe. Warszawa, 2010.
17. Zeliaś A. Teoria prognozy. Warszawa, 1997.

18. Россия и мир: 2012. Экономика и внешняя политика. Ежегодный прогноз // <http://www.imemo.ru/ru/publ/2012/PrognozRW2012.pdf>

Семінарське заняття № 2(2 год.)

Моделювання в сфері міжнародних відносин

Питання:

1. Дослідження міжнародних відносин з позицій прикладного моделювання.
2. Застосування аналітично-інформаційних технологій у процесі політичного прогнозування.
3. Використання методу івент-аналізу у процесі дослідження соціально-політичних ситуацій і процесів.
4. Глобальні моделі взаємовідносин держав у концепціях С. Гантінгтона, Г. Кіссінджера і З. Бжезінського.

Завдання:

1. Дайте визначення понять “модель” і “моделювання”. Які існують можливості моделювання міжнародних відносин?
2. Проаналізуйте як використовуються математичні підходи в аналізі міжнародних відносин.
3. Яку роль відіграють прикладні проекти у формуванні сучасних уявлень про характер міжнародних ситуацій та процесів?

Реферати:

1. Комплексне аналітичне моделювання (емпіричне, нормативне, динамічне) міжнародних ситуацій та процесів.
2. Принципи глобального моделювання міжнародних відносин.

Рекомендована література::

Основна:

1. Богатуров А. Д., Косолапов Н. А., Хрусталеv М. А. Очерки теории и политического анализа международных отношений. М., 2002.
2. Загорский А. В., Лебедева М. М. Теория и методология анализа международных переговоров. М., 1989.
3. Ожиганов Э.Н. Стратегический анализ политики. Теоретические основания и методы. М.: Аспект-Пресс, 2006.
4. Хрусталеv М. А. Системное моделирование международных отношений. М., 1987.

Додаткова:

5. Blaug M. Metodologia prognozy. Warszawa, 1995.
6. Bönish A. Futurologia – jej funkcje i cele. Wrocław, 1980.
7. Hogwood B., Gunn L. Policy Analysis for the Real World. Oxford. 1984.
8. Sułek M. Prognozowanie i symulacje międzynarodowe. Warszawa, 2010.
9. Zeliaś A. Teoria prognozy. Warszawa, 1997.
10. Акимов А. В. Методологические аспекты моделирования международных отношений // hist.igni.urfu.ru/dais/articles/.../04Akimov.doc
11. Белявский А.В., Лисичкин В.А. Еайны предвидения: прогностика и будущее. М., 1977.

Семінарське заняття № 3(2 год.)

Природа і функціональність національних інтересів

Питання:

1. Поняття “національний інтерес”, його складові.
2. Вузьке і широке визначення національного інтересу.
3. Способи і форми реалізації національного інтересу.
4. Національні інтереси України: сутність, трактування, структура.

Завдання:

1. Порівняйте сутність об'єктивної і суб'єктивної природи зовнішньої політики.
2. Проаналізуйте типи поведінки держави на міжнародній арені.
3. Обгрунтуйте проблему національного інтересу як основи зовнішньої політики держави.

Реферати:

1. Природа і структура національного інтересу України.
2. Особливості прогнозування національних інтересів США, Росії та країн ЄС.

Рекомендована література:

Основна:

1. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. // Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. 2-е вид., змінене і доп. Упорядник І. О. Кресіна. Відп. ред. Ю. С. Шемшученко. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. С. 188-192.
2. Медвідь Ф. М. Національно-державні інтереси та геополітичні пріоритети України в контексті глобалізації та євроінтеграції // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. Вип. 70-72. 2004. С. 52-54.
3. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Пріоритетність національних інтересів у світлі стратегії національної безпеки України // Стратегічна панорама. 2005. № 3. С. 11-18.
4. Кузьменко А. Проблема відповідності стратегії та системи забезпечення безпеки України національним потребам /А. Кузьменко // Юридичний журнал. 2008. № 10. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2432>

5. Саламатов В.О. Структура суб'єктивних уявлень про національні інтереси України / В.О. Саламатов, В.Л. Косолапов, А.Н. Гірник // Вісник АН України. 1994. № 1. С. 72-76.
6. Закон України „Про основи національної безпеки України” від 19.06.2003 № 964-IV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

Додаткова:

7. Morgenthau H. Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace. N-У, Knopf, 1967.
8. Rosenau J. National Interest // International Encyclopedia of the Social Sciences. N.Y., 1968. Vol.11. P. 34-40.
9. Мухаметов Р. С. Национальные интересы: сущность, трактовки и типология // Известия Уральского государственного ун-та. 2008. № 57. Вып. 5. С. 72-81.
10. Graham Allison. US National Interests JHU/APL Rethinking Seminar Series, February 18, 2010 // https://outerdnn.outer.jhuapl.edu/videos/021810/Allison_ppt.pdf
11. Graham Allison and Robert D. Blackwill, Russia and U.S. National Interests. Why Should Americans Care? // http://www.cftni.org/Russia-and-US-NI_final-web.pdf
12. National Interest and International Solidarity: Particular and Universal Ethics in International Life // <http://unu.edu/publications/books/national-interest-and-international-solidarity-particular-and-universal-ethics-in-international-life.html#overview>
13. Andrew Moravcsik. Negotiating the Single European Act: national interests and conventional statecraft in the European Community // <http://www.princeton.edu/~amoravcs/library/sea.pdf>
14. Здравомыслов, А. Г. Национальные интересы и национальная идея // Социология российского кризиса. 1999. С. 142-187.

Геополітичні інтереси у системі зовнішньополітичного прогнозування

Питання:

1. Поняття ‘геополітичний інтерес’, його складові.
2. Інтереси національні і геополітичні: спільні та відмінні риси.
3. Способи і форми реалізації геополітичного інтересу.
4. Прогнозування геополітичних інтересів України.

Завдання:

1. Проаналізуйте деякі закономірності розвитку геополітичних інтересів як одну з детермінант політичного процесу.
2. Які чинники відіграють основну роль у формуванні, функціонуванні, забезпеченні ефективності системи геополітичних інтересів держави? Яке місце у цьому процесі займає прогнозування?
3. Охарактеризуйте фундаментальні та ситуативні геополітичні інтереси держави. Використовуючи їх розуміння побудуйте систему геополітичних інтересів України.

Реферати:

3. Прогнозування геополітичних інтересів України: стан і перспективи.
4. Геополітичні інтереси США, Росії та країн ЄС: спільне та відмінне.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
2. Андрущенко, С. В. Україна у сучасному геополітичному середовищі: Монографія. К. : Логос, 2005.
3. Василенко С.Д. Україна: геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі: монографія. Одеса: ОДМА, 2000.

4. Гальчинський А.С. Україна на перехресті геополітичних інтересів. К.: Знання України. 2002.
5. Корнійчук О. Стратегія реалізації національних інтересів – конкурентоспроможна модель дій // Економічний часопис – XXI. 2007. № 5-6. С. 34-37.
6. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку: монографія; Національний ін-т стратегічних досліджень, Національний ін-т українсько-російських відносин. К. : [б.в.], 1999.
7. Черник П. Загальні риси геополітичного положення України // Незалежний культурний часопис «І». 2005. № 39. С. 184-192.

Додаткова:

8. Sułek M. Prognozowanie i symulacje międzynarodowe. Warszawa, 2010.
9. Zeliaś A. Teoria prognozy. Warszawa, 1997.
10. Євроінтеграція: перезавантаження // Inside Ukraine; Міжнародний центр перспективних досліджень. 2010. № 11. Режим доступу: www.icps.com.ua/files/articles/60/42/Inside_Ukraine_UKR_11.pdf.
11. Соловьёв Э. Г. Геополитический анализ международных проблем современности: pro et contra // Полис. 2003. № 1. С. 116-129.
12. Україна – ЄС. 2008. Нова гра // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2005. № 50: <http://www.ji.lviv.ua/n50texts/N50-geopolit.htm>
13. Україна – ЄС. Україна – НАТО // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2010. № 60: http://www.ji.lviv.ua/n60texts/N60-eu_nato.htm
14. Україна – Чорне море. Україна – Крим // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2010. № 61: http://www.ji.lviv.ua/n61texts/N61-ua_krym.htm

Україна як суб'єкт геополітичної гри // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2005. – № 39: <http://www.ji.lviv.ua/n39texts/N39-geopolit.htm>

Ширгазин О. Р. Геополитические интересы России в период глобального передела мира // Русский геополитический сборник. 1997. № 2. С. 10-13.

**Тенденції розвитку міжнародних відносин та
зовнішньополітичних доктрин**

Питання:

1. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин.
2. Типи поведінки держави на міжнародній арені.
3. Еволюція зовнішньополітичних доктрин.
4. Сучасні зовнішньополітичні доктрини провідних держав світу.

Завдання:

1. Проаналізувати основні тенденції розвитку міжнародних відносин та їх вплив на формування світової політики.
2. Здійснити порівняльну характеристику зовнішньополітичних доктрин провідних держав світу
3. Охарактеризуйте основні типи поведінки держави на міжнародній арені.

Реферати:

1. Вплив внутрішньодержавних чинників на формування зовнішньої політики.
2. Ідеологічні концепції зовнішньої політики.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
2. Бжезинский З. Выбор. Мировое господство или глобальное 21ед.2121ія21 / Пер с 21ед.21. – М., 2004
3. Буртяк Г.Я., Корнієнко В.О. Основні політико-ідеологічні доктрини та глобальні проблеми сучасності: Навч. Посібник. – Вінниця, 2003.
4. Горбач О. Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток / О. Горбач. – Львів, 2005

5. Тоффлер, Элвин. Третья волна / Пер. с англ. – М., 2004.
6. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Пер. с англ. – М., 2004.
7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. – М., 2003.

Додаткова:

8. Введение в 22 ед. 22 22 международных отношений и 22 ед. 22 22 внешней политики: Учеб. Пособ. / Н. А. Ломагин, В. Е. Кузнецов, А. В. Лисовский и 22ед. — СПб.: Изд. Дом «Сентябрь», 2001.
9. Мадисон В. В., Шахов В. А. Політологія міжнародних відносин / В. В. Мадисон, В. А. Шахов. – К.: Либідь, 1997
10. Троян С. С. Сучасні міжнародні відносини: основні тенденції еволюції : [електронний ресурс] – режим доступу
http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/08/troyan_ss.htm

Семінарське заняття № 6 (2 год.)

Функції органів державної влади у сфері зовнішньої політики.

Сутність “стратегічного аналізу”

Питання:

1. Функції глави держави у сфері зовнішньої політики.
2. Повноваження парламенту та уряду в процесі вироблення і здійснення зовнішньої політики.
3. Сутність поняття “стратегічний аналіз”. Суб’єкти та об’єкти стратегічного аналізу.
4. Аналіз ієрархічних процесів.
5. Аналіз динаміки систем.

Завдання:

1. Здійснить порівняльний аналіз повноважень парламентів та урядів провідних країн світу
2. Назвіть основні функції Президента України в сфері зовнішньої політики

3. Дайте визначення поняттям: “стратегічний аналіз”, “ієрархічні процеси”, “динамічні системи”

Реферати:

1. Значення роботи закордонних органів держави для її зовнішньополітичної діяльності.
2. Теорія ймовірностей. Рівень достовірності явищ.

Рекомендована література:

Основна:

1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» : [електронний ресурс] – режим доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
2. Демин Ю. Г. Статус дипломатических представительств и их персонала. — М.: Международные отношения, 1995.
3. Киссинджер Г. Дипломатия. — М.: Ладомир, 1999
4. Конституція України: [електронний ресурс] – режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Ожиганов Э. Н. Стратегический 23 ед. 23 23 политики: Теоретические основания и методы: Учеб. Пособие для студентов вузов / Э. Н. Ожиганов. – М.: Аспект Пресс, 2006
6. Типологія міжнародних систем : [електронний ресурс] – режим доступу <http://helen-koppel.narod.ru/033.htm>
7. Шаповал В. М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз/В. М. Шаповал. – К. 2005
8. Шепелев М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. – К.: Вища школа, 2004

Додаткова:

9. Пасічник В. Національна стратегія як аспект національної ідеї/ В. Пасічник// Вісник Львівського Університету. Серія Міжнародні відносини. – 2001. – Вип. 6

10. Сардарчук П. Д., Кулик О.П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: Навч. Посібник/ П. Д. Сардарчук, О. П. Кулик.: -К. Україна 2001
11. Dahl R. Modern Political Analysis. – Englewood Cliffs, 2003.

Семінарське заняття № 7(2 год.)

Роль прогнозування у сфері міжнародних відносин

Питання:

1. Сутність поняття “передбачення”. Види передбачення.
2. Структура прогнозування, класи і типи прогнозів.
3. Методи прогнозування.
4. Методи верифікації прогнозів.

Завдання:

1. Чим визначається на сучасному етапі розвитку суспільства роль прогнозування в сфері міжнародних відносин?
2. Поясніть механізм застосування методу верифікації прогнозів
3. Як співвідносяться загальні та спеціальні методи передбачення в сфері міжнародних відносин?

Реферати

1. Місце прогнозу у загальній схемі взаємозв'язків детермінації діяльності.
2. Значення зовнішньополітичного прогнозування для національної безпеки держави.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.

2. Гончаренко А. Н. Прогнозирование и политика. (Генезис и 25ед.2525ія прогнозирования в системе «национальной безопасности» и внешнеполитическом механизме США)/ А. Н. Гончаренко. – К. Наукова думка, 1993
3. Горбатенко В. „Аналіз майбутнього” та його роль в управлінні соціально-політичними процесами // Політичний менеджмент. 2011. № 6 (51).
4. Горбатенко В. П., Бутовська І. О. Політичне прогнозування : навч. Посіб / В. П. Горбатенко, І. О. Бутовська . – К. : МАУП, 2005. – 152 с
5. Долныкова Р. Н. Методология и методика прогнозирования внешней политики несоциалистических государств. Опыт системной организации понятий/ Р. Н. Долныков. – М.: Наука, 1986
6. Долныкова Р.Н. Закономерности и 25 ед. 25 : Методология и методика прогнозирования внешней политики: Опыт системной организации понятий. – Иерусалим: Филобиблон, 2008.
7. Ожиганов Э.Н. Стратегический анализ политики. Теоретические основания и методы. М.: Аспект-Пресс, 2006.
8. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування. Збірник матеріалів / За 25 ед.. М.М.Розумного. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2006.

Додаткова:

9. Международные отношения : теории, конфликты, движения, организации / Под 25ед.. П. А. Цыганкова. – М. : Альфа-М, ИНФРА-М, 2007. – 320 с.
10. Шепелєв М.А. Теорія міжнародних відносин: Підручник / Передм. Д.В.Табачника. – К.: Вища школа, 2004. – 622 с.
11. Barry B. Hughes. International Futures: Choices in the Face of Uncertainty // <http://jasss.soc.surrey.ac.uk/4/4/reviews/hughes.html>
12. Błaszczuk D. Wstęp do prognozowania i symulacji. Warszawa, 2001.
13. Blaug M. Metodologia prognozy. Warszawa, 1995.
14. Bönish A. Futurologia – jej funkcje i cele. Wrocław, 1980.

15. Cornelia Frank. Ausgewählte Ansätze und Methoden der vergleichenden Außenpolitik-Analyse // <http://www.cornelia-frank.de/docs/Einfuehrung%20Aussenpolitikanalyse%20II.pdf>
16. Kai van Eikels. Zukunft wissen wollen? Prognose und Politik // http://www.prognosen-ueber-bewegungen.de/files/173/file/vaneikels-zukunft_wissen_wollen.pdf
17. Leśkow J. Prognozowanie i symulacje. Nowy Sącz, 2002.
18. Prognosis 2012: Towards a New World Social Order by Richard K. Moore // http://www.december212012.com/articles/news/Prognosis_2012-1.htm
19. Sułek M. Prognozowanie i symulacje międzynarodowe. Warszawa, 2010.
20. Zeliaś A. Teoria prognozy. Warszawa, 1997.
21. Россия и мир: 2012. Экономика и внешняя политика. Ежегодный прогноз // <http://www.imemo.ru/ru/publ/2012/PrognozRW2012.pdf>

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Проаналізуйте головні відмінності між внутрішньополітичним і зовнішньополітичним прогнозуванням.
2. Назвіть найпоширеніші типології політичних прогнозів та порівняйте між собою типи пошукового й нормативного прогнозів.
3. У чому полягає значення синергетики як універсального принципу забезпечення достовірності прогнозу?
4. Дайте визначення понять “модель” і “моделювання”. Які існують можливості моделювання міжнародних відносин?
5. Проаналізуйте як використовуються математичні підходи в аналізі міжнародних відносин.
6. Яку роль відіграють прикладні проекти у формуванні сучасних уявлень про характер міжнародних ситуацій та процесів?
7. Порівняйте сутність об’єктивної і суб’єктивної природи зовнішньої політики.
8. Проаналізуйте типи поведінки держави на міжнародній арені.
9. Обґрунтуйте проблему національного інтересу як основи зовнішньої політики держави.
10. Проаналізуйте деякі закономірності розвитку геополітичних інтересів як одну з детермінант політичного процесу.
11. Які чинники відіграють основну роль у формуванні, функціонуванні, забезпеченні ефективності системи геополітичних інтересів держави? Яке місце у цьому процесі займає прогнозування?
12. Охарактеризуйте фундаментальні та ситуативні геополітичні інтереси держави. Використовуючи їх розуміння побудуйте систему геополітичних інтересів України.
13. Проаналізувати основні тенденції розвитку міжнародних відносин та їх вплив на формування світової політики.
14. Здійсніть порівняльну характеристику зовнішньополітичних доктрин провідних держав світу

15. Охарактеризуйте основні типи поведінки держави на міжнародній арені.
16. Здійсніть порівняльний аналіз повноважень парламентів та урядів провідних країн світу
17. Назвіть основні функції Президента України в сфері зовнішньої політики
18. Дайте визначення поняттям: “стратегічний аналіз”, “ієрархічні процеси”, “динамічні системи”
19. Чим визначається на сучасному етапі розвитку суспільства роль прогнозування в сфері міжнародних відносин?
20. Поясніть механізм застосування методу верифікації прогнозів
21. Як співвідносяться загальні та спеціальні методи передбачення в сфері міжнародних відносин?

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Науковий інструментарій політичного прогнозування.
2. Теоретико-пізнавальна й управлінська спрямованість політичного прогнозування.
3. Футурологія політики як науковий напрям.
4. Результати і критерії ефективності політичного прогнозування.
5. Дослідження міжнародних відносин з позицій прикладного моделювання.
6. Застосування аналітично-інформаційних технологій у процесі політичного прогнозування.
7. Використання методу івент-аналізу у процесі дослідження соціально-політичних ситуацій і процесів.
8. Глобальні моделі взаємовідносин держав у концепціях С. Гантінгтона, Г. Кіссінджера і З. Бжезінського.
9. Поняття “національний інтерес”, його складові.
10. Вузьке і широке визначення національного інтересу.
11. Способи і форми реалізації національного інтересу.
12. Національні інтереси України: сутність, трактування, структура.
13. Поняття ‘геополітичний інтерес’, його складові.
14. Інтереси національні і геополітичні: спільні та відмінні риси.
15. Способи і форми реалізації геополітичного інтересу.
16. Прогнозування геополітичних інтересів України.
17. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин.
18. Типи поведінки держави на міжнародній арені.
19. Еволюція зовнішньополітичних доктрин.
20. Сучасні зовнішньополітичні доктрини провідних держав світу.
21. Функції глави держави у сфері зовнішньої політики.
22. Повноваження парламенту та уряду в процесі вироблення і здійснення зовнішньої політики.
23. Сутність поняття “стратегічний аналіз”. Суб’єкти та об’єкти стратегічного аналізу.
24. Аналіз ієрархічних процесів.

25. Аналіз динаміки систем.
26. Сутність поняття “передбачення”. Види передбачення.
27. Структура прогнозування, класи і типи прогнозів.
28. Методи прогнозування.
29. Методи верифікації прогнозів.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО КУРСУ

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

1. Науковий інструментарій політичного прогнозування.
2. Теоретико-пізнавальна й управлінська спрямованість політичного прогнозування.
3. Футурологія політики як науковий напрям.
4. Результати і критерії ефективності політичного прогнозування.
5. Дослідження міжнародних відносин з позицій прикладного моделювання.
6. Застосування аналітично-інформаційних технологій у процесі політичного прогнозування.
7. Використання методу івент-аналізу у процесі дослідження соціально-політичних ситуацій і процесів.
8. Глобальні моделі взаємовідносин держав у концепціях С. Гантінгтона, Г. Кіссінджера і З. Бжезінського.
9. Поняття “національний інтерес”, його складові.
10. Вузьке і широке визначення національного інтересу.
11. Способи і форми реалізації національного інтересу.
12. Національні інтереси України: сутність, трактування, структура.
13. Поняття ‘геополітичний інтерес’, його складові.
14. Інтереси національні і геополітичні: спільні та відмінні риси.
15. Способи і форми реалізації геополітичного інтересу.
16. Прогнозування геополітичних інтересів України.
17. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин.
18. Типи поведінки держави на міжнародній арені.
19. Еволюція зовнішньополітичних доктрин.
20. Сучасні зовнішньополітичні доктрини провідних держав світу.
21. Функції глави держави у сфері зовнішньої політики.
22. Повноваження парламенту та уряду в процесі вироблення і здійснення зовнішньої політики.
23. Сутність поняття “стратегічний аналіз”. Суб’єкти та об’єкти стратегічного аналізу.

24. Аналіз ієрархічних процесів.
25. Аналіз динаміки систем.
26. Сутність поняття “передбачення”. Види передбачення.
27. Структура прогнозування, класи і типи прогнозів.
28. Методи прогнозування.
29. Методи верифікації прогнозів.
30. Виникнення та еволюція розвідувальних служб.
31. Основні завдання розвідки та інструменти їх виконання.
32. Засоби збору розвідувальної інформації.
33. Предмет дослідження криптології.
34. Значення криптографії і криптології для аналізу політики держави.
35. Контррозвідка, її основні завдання і сфера діяльності.
36. Функції і засоби контррозвідки.
37. Сутність методу дезінформації.
38. Аналіз та обробка розвідувальної інформації. Розвідувальні оцінки і доповіді.
39. Основні функції розвідки.
40. Механізм діяльності розвідувальної служби, проблеми і перешкоди в її роботі.
41. Проблема несанкціонованого витоку інформації.
42. Характеристика таємних операцій розвідувальної служби, відповідальність за їх здійснення.
43. Призначення і функції резидентури.
44. Розвідувальна здатність Європейського Союзу, її особливості і перспективи.
45. Ідея створення спільної європейської розвідувальної політики, основні проблеми її реалізації. Питання легітимності.
46. Моделі спільної європейської розвідувальної політики, їхні переваги і недоліки.
47. Спільна зовнішня політика і політика безпеки ЄС і розвідувальна діяльність.

48. Структура європейської розвідки.
49. Співпраця розвідувальних служб Великої Британії і США у межах англо-американських “особливих відносин” як приклад ефективної і взаємовигідної міждержавної кооперації у розвідувальній галузі.
50. Практичні проблеми на шляху побудови спільної європейської розвідувальної політики.
51. Конкуренція з боку американських розвідувальних служб.
52. Потреба у реформуванні роботи Розвідувального співтовариства США.
53. Процес формування основних завдань для розвідувальної діяльності.
54. Вдосконалення аналітичної роботи. Проблема політизації розвідки.
55. Вдосконалення таємної діяльності розвідувальних служб.
56. Агентурна розвідка. Таємні операції як основний інструмент розвідки.
57. Реформування організаційної роботи Розвідувального співтовариства.
58. Внутрішня співпраця розвідувальних підрозділів у межах Розвідувального співтовариства.
59. Розподіл обов'язків між суб'єктами розвідувального процесу.
60. Державний контроль над розвідувальною діяльністю США.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

ВАРІАНТ № 1

1. Автором роботи “Сутність прийняття рішення: аналіз Кубинської кризи” є:
 - a) Дж. Розенау;
 - b) Г. Аллісон;
 - c) Л. Манн;
 - d) Дж. Мінк.
2. У політичному прогнозуванні виділяють два аспекти:
 - a) теоретико-пізнавальний та управлінський;
 - b) теоретичний та пізнавальний;
 - c) практичний й теоретичний;
 - d) функціональний та емпіричний
3. До інтераціоналістського напрямку у дослідженні процесу прийняття зовнішньополітичних рішень належить:
 - a) Г. Аллісон;
 - b) Р. Германн ;
 - c) М. Дойч;
 - d) Г.Кіссінджер.
4. Прогнози які здійснюються з метою наукового пошуку пізнавальної цінності різноманітних методів і засобів дослідження майбутнього це:
 - a) нормативні;
 - b) прогнози-застереження;
 - c) аналітичні;
 - d) пошукові.
5. Ідеї посібілізму в європейській геополітиці розробляв:
 - a) Л. Ранке
 - b) В. де ля Бланш ;
 - c) Ф. Ліст;
 - d) Г. Аллісон

6. Сукупність умов (внутрішніх і зовнішніх), які забезпечують певний геополітичний статус держави, національну безпеку, суспільну стабільність, рівень і якість життя громадян це:

- a) національна могутність;
- b) метаполе;
- c) національна безпека;
- d) національний інтерес

7. “Сім законів експансії держав” сформував:

- a) Ф. Ратцель;
- b) Г. Аллісон;
- c) Ф. Ліст;
- d) З. Бжезінський.

8. З ім'ям якого вченого пов'язано зародження школи «неореалізму»

- a) Г. Кіссінджер;
- b) Г. Аллісон;
- c) К. Уолтц
- d) М. Мозафарі

9. Поняття «хартленду» в геополітику ввів:

- a) К. Хаусхофер;
- b) К. Санторо;
- c) Х. Дж. Маккіндер;
- d) Г. Аллісон.

10. До найпоширеніших математичних засобів, що застосовуються у сфері прикладного аналізу міжнародних відносин, належать:

- a) динамічний й нормативний аналізи;
- b) факторний та кластерний аналізи;
- c) факторний та нормативний аналізи;
- d) глобальний та кластерний аналізи

11. Автором роботи “Американський народ та зовнішня політика” є :

- a) Г. Моргентау;

- b) Г. Алмонд;
- c) Дж. Най;
- d) Ф. Ратцель

12. До сучасних шкіл геополітики ми відносимо:

- a) планетарний дуалізм, глобалізм, політичний реалізм
- b) атлантизм, глобалізм, неоевразійство
- c) неоевразійство, лібералізм, планетарний дуалізм
- d) глобалізм, реалізм, мондіалізм

13. До представників транснаціоналізму в дослідженні міжнародних відносин та зовнішньої політики належить:

- a) Дж. Грум;
- b) Е. Хаас ;
- c) Д. Мітрані;
- d) Дж. Розенау.

14. Теоретики ... звернули увагу на перерозподіл сили у взаємодії міжнародних акторів, на переміщення основного суперництва між ними з воєнної сфери у сфери економіки, фінансів та на збільшення у зв'язку з цим можливостей малих держав і недержавних суб'єктів міжнародних відносин.

- a) функціоналізму;
- b) взаємозалежності;
- c) транснаціоналізму;
- d) федералізму

15. Три фази процесу прийняття зовнішньополітичного рішення виділяв:

- a) Г. Лассуел;
- b) А. Джордж;
- c) О. Холсті;
- d) Дж. Розенау

16. Теорія “транс націоналізму” обдала в собі думки різних течій, зокрема:

- a) функціоналізму та взаємозалежності;
- b) глобалізму та реалізму

- c) інтеграції та взаємозалежності;
- d) модернізму та неореалізму

17. Модерністські концепції зародились в концепціях:

- a) Ч. Маккеланда Дж. Розенау
- b) Дж. Макінндера, К. Хаусгофера
- c) Л. Манна, Дж. Розенау
- d) Ф. Ратцеля, І. Джейніса

18. Скільки критеріїв аналізу морської сили запропонував А. Мехен:

- a) два
- b) вісім
- c) три
- d) шість

19. Зовнішню політику “найблагороднішою серед наук” назвав:

- a) А. Мурадян;
- b) Дж. Розенау;
- c) Ф. Ратцель;
- d) Л. Манн

20. Й. Беллерс виділяє чотири типи зовнішньої політики:

- a) ліберальну, регіональну, державну, світову;
- b) місіонерську, ліберальну, пацифістську, тоталітарну;
- c) тоталітарну, авторитарну, демократичну, транзитну;
- d) місіонерську, демократичну, регіональну, інтегральну

21. Ф. Ратцель, Х. Дж. Макіндер, К. Хаусгофер зосереджували свою увагу на:

- a) незалежних державах;
- b) континентальних державах;
- c) морських державах;
- d) імперіях

22. Консервативна зовнішня політика, з погляду Дж. Розенау це:

- a) політика, яка впливає зі загальної слабкості держави та полягає в її підпорядкуванні впливові міжнародного середовища

- b) політика, що є наслідком прагнення держави одночасно змінювати своє внутрішнє та міжнародне середовища, досягаючи динамічної рівноваги між ними
- c) оптимальна зовнішня політика, яка ґрунтується на вже досягнутому пункті рівноваги між середовищами, який держави намагаються зберегти.
- d) політика, що ґрунтується на достатній для його зміни рівень могутності й впливає з незадоволення правлячої політичної еліти міжнародним порядком та її статусом держави у ньому.

23. Скільки типів міжнародних систем виділив М. Каплан?

- a) три;
- b) шість;
- c) вісім;
- d) сім

24. Три найважливіші типи зовнішньополітичних відносин:

- a) партнерські, конфронтаційні, домінантні
- b) консервативні, мілітарські, ліберальні
- c) конфронтаційні, тоталітарні, демократичні
- d) партнерські, домінантні, полярні

25. Геополітична концепція К. Шмітта ґрунтується на:

- a) балансі сил
- b) теорії прав народу
- c) геополітичній могутності
- d) балансі інтересів

26. До теорій інтеграції в міжнародних відносинах належить:

- a) функціоналізм, глобалізм, атлантизм
- b) транснаціоналізм, інтеракціонізм, реалізм
- c) функціоналізм, федералізм, транснаціоналізм;
- d) федералізм, мондіалізм, транснаціоналізм

27. Десять критеріїв аналізу геополітичної могутності держави запропонував?

- a) Дж. Розенау

- b) Л. Манн;
- c) І. Джейніс;
- d) Н. Дж. Спайкмен

28. Прихильники якої течії стверджують, що в основі національних інтересів лежать моральні норми і глобальні проблеми сучасності:

- a) глобалістичної
- b) реалістичної;
- c) ліберально-ідеалістичної;
- d) неолібералізму

29. Робота Ф. Ратцеля “Про закони просторового зростання держав” була опублікована в:

- a) 1849
- b) 1954
- c) 1904
- d) 1896

30. “Універсальну” систему міжнародних відносин виділяв:

- a) М. Каплан;
- b) Дж. Розенау;
- c) К. Хаусгофер;
- d) А. Мехен

31. Автором “Великої шахівниці” є:

- a) Ф. Ратцель
- b) Н. Дж. Спайкмен
- c) З. Бжезінський
- d) К. Шмітт

32. Теорію “балансу інтересів” розробив:

- a) У. Уолфорт;
- b) Р. Гилпін;
- c) Б. Міллер
- d) Р. Швелер

33. Скільки ривнів міжнародних відносин виділив К. Уолтц?

- a) три;
- b) п'ять;
- c) сім;
- d) два

34. Концепцію “балансу загроз” розробляв:

- a) С. Уолтц;
- b) П. Суїзі;
- c) С. Амін;
- d) М. Вебер

35. Скільки головних цивілізацій виділяє С. Хантінгтон ?

- a) шість;
- b) вісім;
- c) десять;
- d) сім

36. У структурі міжнародних відносин розрізняють три основних рівні:

- a) інституційний, ідеологічний, функціональний;
- b) глобальний, державний, регіональний;
- c) ідеологічний, глобальний, локальний;
- d) глобальний, регіональний і двосторонній

37. За яким договором визначались критерії вступу до ЄС:

- a) Маастрихтським
- b) Амстердамським
- c) Ніццьким
- d) Копенгагенським

38. Сьогодні ЄС об'єднує ... європейських держав

- a) 28
- b) 35
- c) 27
- d) 340

39. “Список Фюле” це:

- a) пакет вимог, що висувається перед Україною, для підписання Угоди про асоціацію з ЄС
- b) вибіркове судочинство, що використовується для переслідування лідерів опозиції
- c) зовнішні чинники, що заважають інтеграції України з ЄС
- d) альтернатива Угоди про асоціацію

40. Сценарії входження України до Митного Союзу:

- a) Україна і Митний Союз м'яка інтеграція, Україна і Митний Союз жорстка інтеграція, Україна і Митний Союз status quo
- b) Україна і Митний Союз жорстка інтеграція, Україна і Митний Союз повна інтеграція, Україна і Митний Союз політична інтеграція
- c) Україна і Митний Союз енергетична інтеграція, Україна і Митний Союз політична інтеграція, Україна і Митний Союз економічна інтеграція
- d) Україна і Митний Союз status quo, Україна і Митний Союз екологічна співпраця, Україна і Митний Союз фінансова інтеграція

ВАРІАНТ № 2

1. Угода про Митний союз Російської Федерації, Республіки Білорусь та Казахстану була укладена в :

- a) 1995 р.;
- b) 1997 р.;
- c) 2000 р.;
- d) 2001 р.

2. Саміт лідерів Росії, Німеччини та Франції у Довілі відбувся у:

- a) 2008 р.;
- b) 2009 р.;
- c) в) 2010 р.;
- d) г) 2011р.

3. Міжпарламентська асамблея СНД створена в :

- a) 1991 р.;

- b) 1992 р. ;
- c) 1995 р.;
- d) 1996р.

4. Економічний суд СНД було створено в:

- a) 1992 р.;
- b) 1995 р.;
- c) 1999 р.;
- d) 2001 р.

5. Рух “Хезболлах” отримус найбільшу підтримку від:

- a) Сирії;
- b) Йорданії;
- c) Іраку;
- d) Ірану.

6. Барселонська декларація країн-членів ЄС прийнята в:

- a) 1995 р.;
- b) 1997 р.;
- c) 1999 р.;
- d) 2005 р.

7. Положення доктрини «великої двійки» виголошені:

- a) К. Райс;
- b) Х. Клінтон;
- c) Зб. Бжезінським;
- d) Г.Кісінджером.

8. Амстердамський договір країн-членів ЄС був підписаний в :

- a) 1993 р.;
- b) 1996 р.;
- c) 1997 р.;
- d) 1998 р.

9. Євразійське економічне співтовариство було створено в :

- a) 1998 р.;
- b) 2000 р.;

- c) 2002 р.;
- d) 2004 р.

10. Лахорська декларація про співробітництво Індії та Пакистану підписана в:

- a) 1999 р.;
- b) 2001 р.;
- c) 2002 р.;
- d) 2003 р.

11. Лісабонський договір країн-членів ЄС був підписаний в :

- a) 2004 р.;
- b) 2007 р.;
- c) 2008 р.;
- d) 2009 р.

12. Автором роботи “Новий імперіалізм” є:

- a) Х. Арендт;
- b) Д. Біго;
- c) Д. Харві;
- d) Р. Гільфердінг.

13. Декларація про співробітництво в галузі оборони між Австралією та Японією була підписана в :

- a) 2001 р.;
- b) 2005 р.;
- c) 2007 р.;
- d) 2008 р.

14. Доктрину “Руського світу” було широкомасштабно презентовано РПЦ в:

- a) 2006 р.;
- b) 2007 р.;
- c) 2008 р.;
- d) 2009 р.

15. Яка із цих держав є членом ЄврАзЕС:

- a) Казахстан;
- b) Туркменістан;

- c) Грузія;
- d) Україна.

16. Автором роботи “Джерела тоталітаризму” є:

- a) Х. Арендт;
- b) Д. Біго;
- c) Д. Харві;
- d) Р. Гільфердінг.

17. Каргільський конфлікт між Індією та Пакистаном відбувся в:

- a) 1993 р.;
- b) 1994 р.;
- c) 1998 р.;
- d) 1999 р.

18. Стратегія національної безпеки Російської Федерації до 2020 р. затверджена в:

- a) 2008 р.;
- b) 2009 р.;
- c) 2010 р.;
- d) 2011 р.

19. Проект Договору про європейську безпеку Російська Федерація вперше представила в:

- a) 2007 р.;
- b) 2008 р.;
- c) 2009 р.;
- d) 2010 р.

20. Індія випробувала ядерну зброю в:

- a) 1995 р.;
- b) 1998 р.;
- c) 2001 р.;
- d) 2004 р.

21. Росія стала членом СОТ в:

- a) 2010 р.;

- b) 2011 р.;
- c) 2012 р.;
- d) 2013 р.

22. Автором роботи “Велика шахівниця” є :

- a) Г.Кіссінджер;
- b) Ф.Фукуяма;
- c) Е.Тоффлер;
- d) **Зб.Бжезінський.**

23. Прагнення колишніх “великих держав” зберегти свій вплив на міжнародній арені та раніше досягнутий баланс визначає наступний різновид зовнішньої політики:

- a) активна;
- b) консервативна;
- c) експансіоністська
- d) пасивна.

24. На пошуках балансу між внутрішньою та зовнішньою діяльністю держави, на успішному виконанні нею ролі суб’єкта міжнародної політики будується наступний різновид зовнішньої політики:

- a) активна;
- b) консервативна;
- c) експансіоністська;
- d) пасивна.

25. Зовнішня політика властива державам, слабким в економічному, політичному і військовому відношенні, які намагаються пристосуватися до міжнародного середовища, перевівши свою зовнішню політику на позиції інших держав це:

- a) активна;
- b) консервативна;
- c) експансіоністська;
- d) пасивна.

26. Прагненням держави досягнути експансіоністських цілей, спробами розв'язати внутрішні проблеми засобами зовнішньої політики характеризується наступний різновид зовнішньої політики:

- a) активна;
- b) консервативна;
- c) агресивна;
- d) пасивна.

27. Концепція “човникової дипломатії” пов'язана з іменем:

- a) К. Райс;
- b) Х. Клінтон;
- c) Зб. Бжезінського;
- d) Г.Кіссінджера.

28. Автором книги “Людський рахунок! Мережна особистість у світовій політиці” є:

- a) Г. Моргентау;
- b) Е.Тоффлер;
- c) Дж. Розенау;
- d) Г.Кіссінджер.

29. Автором концепції “кінця історії” є:

- a) Г.Кіссінджер;
- b) Ф.Фукуяма;
- c) Е.Тоффлер;
- d) Зб.Бжезінський.

30. Автором роботи “Жертви групового мислення” є:

- a) І. Джейніс;
- b) С. Браун;
- c) Р. Гілпін;
- d) Р. Нібур.

31. Вивчення проблем прийняття зовнішньополітичних рішень з точки зору найбільшої доцільності відбувається в межах наступної теорії:

- a) психологічної;

- b) раціонального вибору;
- c) операційного коду;
- d) комунікативної.

32. Яка з цих держав не є членом “Великої вісімки”?

- a) США;
- b) Китай;
- c) Японія;
- d) Росія.

33. Яка кількість держав є членами АСЕАН?

- a) 6;
- b) 8;
- c) 10;
- d) 12.

34. Концепцію світ-системного аналізу запропонував:

- a) Й. Гантлунг;
- b) І. Валлернстайн;
- c) Дж. Най;
- d) А. Хаусхофер.

35. Штаб-квартира МЕРКОСУР знаходиться в:

- a) Парагваї;
- b) Уругваї;
- c) Бразилії;
- d) Аргентині.

36. Маастрихтський договір був підписаний у:

- a) 1992 р.;
- b) 1995 р.;
- c) 1998 р.;
- d) 2001 р.

37. Яка з цих країн не входить до складу ЄС?

- a) Мальта;
- b) Румунія;

- c) Хорватія;
- d) Норвегія.

38. Перший саміт Америк відбувся у:

- a) 1992 р.;
- b) 1994 р.;
- c) 1996 р.;
- d) 1998 р.

39. Побудову чотирьох спільних просторів між ЄС та Російською Федерацією

вперше офіційно було задекларовано в :

- a) 2001 р.;
- b) 2003 р.;
- c) 2006 р.;
- d) 2010 р.

40. Яка з цих країн не входить до складу ОЧЕС:

- a) Албанія;
- b) Туреччина;
- c) Україна;
- d) Чорногорія.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Андрущенко, С. В. Україна у сучасному геополітичному середовищі: Монографія. К. : Логос, 2005.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
3. Богатуров А. Д., Косолапов Н. А., Хрусталеv М. А. Очерки теории и политического анализа международных отношений. М., 2002.
4. Буртяк Г.Я., Корнієнко В.О. Основні політико-ідеологічні доктрини та глобальні проблеми сучасності: Навч. Посібник. – Вінниця, 2003.
5. Василенко С.Д. Україна: геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі: монографія. Одеса: ОДМА, 2000.
6. Гальчинський А.С. Україна на перехресті геополітичних інтересів. К.: Знання України. 2002.
7. Гончаренко А.Н. Прогнозирование и политика (генезис и эволюция прогнозирования в системе «национальной безопасности» и внешнеполитическом механизме США). К.: Наукова думка, 1993.
8. Горбатенко В. „Аналіз майбутнього” та його роль в управлінні соціально-політичними процесами // Політичний менеджмент. 2011. № 6 (51).
9. Горбач О. Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток / О. Горбач. – Львів, 2005
10. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Пріоритетність національних інтересів у світлі стратегії національної безпеки України // Стратегічна панорама. 2005. № 3. С. 11-18.
11. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. // Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. 2-е вид., змінене і доп. Упорядник І. О. Кресіна. Відп. ред. Ю. С. Шемшученко. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. С. 188-192.

12. Долныкова Р.Н. Закономерности и реалии: Методология и методика прогнозирования внешней политики: Опыт системной организации понятий. – Иерусалим: Филобиблон, 2008.
13. Загорский А. В., Лебедева М. М. Теория и методология анализа международных переговоров. М., 1989.
14. Закон України „Про основи національної безпеки України” від 19.06.2003 № 964-IV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
15. Корнійчук О. Стратегія реалізації національних інтересів – конкурентоспроможна модель дій // Економічний часопис – XXI. 2007. № 5-6. С. 34-37.
16. Кузьменко А. Проблема відповідності стратегії та системи забезпечення безпеки України національним потребам /А. Кузьменко // Юридичний журнал. 2008. № 10. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2432>
17. Медвідь Ф. М. Національно-державні інтереси та геополітичні пріоритети України в контексті глобалізації та євроінтеграції // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. Вип. 70-72. 2004. С. 52-54.
18. Ожиганов Э.Н. Стратегический анализ политики. Теоретические основания и методы. М.: Аспект-Пресс, 2006.
19. Ожиганов Э.Н. Стратегический анализ политики. Теоретические основания и методы. М.: Аспект-Пресс, 2006.
20. Саламатов В.О. Структура суб’єктивних уявлень про національні інтереси України / В.О. Саламатов, В.Л. Косолапов, А.Н. Гірник // Вісник АН України. 1994. № 1. С. 72-76.
21. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування. Збірник матеріалів / За ред. М.М. Розумного. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2006.
22. Тоффлер, Элвин. Третья волна / Пер. с англ. – М., 2004.

23. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку: монографія; Національний ін-т стратегічних досліджень, Національний ін-т українсько-російських відносин. К. : [б.в.], 1999.
24. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Пер. с англ. – М., 2004.
25. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. – М., 2003.
26. Хрусталева М. А. Системное моделирование международных отношений. М., 1987.
27. Черник П. Загальні риси геополітичного положення України // Незалежний культурний часопис «І». 2005. № 39. С. 184-192.
28. Шаповал В. М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз/В. М. Шаповал. – К. 2005
29. Шепелев М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. – К.: Вища школа, 2004

ДОДАТКОВА

1. Barry B. Hughes. International Futures: Choices in the Face of Uncertainty // <http://jasss.soc.surrey.ac.uk/4/4/reviews/hughes.html>
2. Błazczuk D. Wstęp do prognozowania i symulacji. Warszawa, 2001.
3. Blaug M. Metodologia prognozy. Warszawa, 1995.
4. Bönish A. Futurologia – jej funkcje i cele. Wrocław, 1980.
5. Bönish A. Futurologia – jej funkcje i cele. Wrocław, 1980.
6. Cornelia Frank. Ausgewählte Ansätze und Methoden der vergleichenden Außenpolitik-Analyse // <http://www.cornelia-frank.de/docs/Einfuehrung%20Aussenpolitikanalyse%20II.pdf>
7. Graham Allison. US National Interests JHU/APL Rethinking Seminar Series, February 18, 2010 // https://outerdnn.outer.jhuapl.edu/videos/021810/Allison_ppt.pdf
8. Graham Allison and Robert D. Blackwill, Russia and U.S. National Interests. Why Should Americans Care? // http://www.cftni.org/Russia-and-US-NI_final-web.pdf
9. Hogwood B., Gunn L. Policy Analysis for the Real World. Oxford. 1984.

10. Kai van Eikels. Zukunft wissen wollen? Prognose und Politik // http://www.prognosen-ueber-bewegungen.de/files/173/file/vaneikels-zukunft_wissen_wollen.pdf
11. Leśkow J. Prognozowanie i symulacje. Nowy Sącz, 2002.
12. Morgenthau H. Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace. N-Y, Knopf, 1967.
13. National Interest and International Solidarity: Particular and Universal Ethics in International Life // <http://unu.edu/publications/books/national-interest-and-international-solidarity-particular-and-universal-ethics-in-international-life.html#overview>
14. Prognosis 2012: Towards a New World Social Order by Richard K. Moore // http://www.december212012.com/articles/news/Prognosis_2012-1.htm
15. Rosenau J. National Interest // International Encyclopedia of the Social Sciences. N.Y., 1968. Vol.11. P. 34-40.
16. Sułek M. Prognozowanie i symulacje międzynarodowe. Warszawa, 2010.
17. Sułek M. Prognozowanie i symulacje międzynarodowe. Warszawa, 2010.
18. Zeliaś A. Teoria prognozy. Warszawa, 1997.
19. Акимов А. В. Методологические аспекты моделирования международных отношений // hist.igni.urfu.ru/dais/articles/.../04Akimov.doc
20. Белявский А.В., Лисичкин В.А. Еайны предвидения: прогностика и будущее. М., 1977.
21. Мухаметов Р. С. Национальные интересы: сущность, трактовки и типология // Известия Уральского государственного ун-та. 2008. № 57. Вып. 5. С. 72-81.
22. Россия и мир: 2012. Экономика и внешняя политика. Ежегодный прогноз // <http://www.imemo.ru/ru/publ/2012/PrognozRW2012.pdf>
23. Євроінтеграція: перезавантаження // Inside Ukraine; Міжнародний центр перспективних досліджень. 2010. № 11. Режим доступа: www.icps.com.ua/files/articles/60/42/Inside_Ukraine_UKR_11.pdf.

24. Соловьёв Э. Г. Геополитический анализ международных проблем современности: pro et contra // Полис. 2003. № 1. С. 116-129.
25. Україна – ЕС. 2008. Нова гра // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2005. № 50: <http://www.ji.lviv.ua/n50texts/N50-geopolit.htm>
26. Україна – ЕС. Україна – НАТО // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2010. № 60: http://www.ji.lviv.ua/n60texts/N60-eu_nato.htm
27. Україна – Чорне море. Україна – Крим // Незалежний культурологічний часопис «І». Львів, 2010. № 61: http://www.ji.lviv.ua/n61texts/N61-ua_krym.htm
25. Україна як суб'єкт геополітичної гри // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2005. – № 39: <http://www.ji.lviv.ua/n39texts/N39-geopolit.htm>
26. Ширгазин О. Р. Геополитические интересы России в период глобального передела мира // Русский геополитический сборник. 1997. № 2. С. 10-13.